

■ Evija Krūze (centrā) Margo lomā atklāj cilvēciski sāpīgu, līdzpārdzīvojumu raisošu tēmu par laiku, kas aiziet, un bailēm un drosmi to pieņemt. Foto - Mārcis Baltskars

SUBRETE UN VIŅAS GALMS

Aktieru ansamblis Nacionālā teātra izrādē *Viss par levu* profesionāli godprātīgi izmanto dramaturģijas sniegtās iespējas, taču neparedzamā psiholoģiskā bezdibienī kopā ar saviem varoņiem neviens nenolaižas

Teksts **Līga Ulberte**

Nacionālā teātra izrādē *Viss par levu* harmoniski iekļaujas laivn-veidīgajā kampaņā, ko šosezon īsteno latviešu teātris, enerģiski iepazīstinot savus skatītājus ar dažādu gadu ārzemju filmu sižetiem. Kaut arī amerikāņu aktrise un rakstniece Mērija Orra vispirms 1946. gadā uzraksta stāstu *Ievas gudriba* un vēlāk pati to pār-

vērš lugā, tomēr daudz labāk ir zināma scenārista un režisora Džozefa Mankoviča veiktā adaptācija dāsnī oskarotajā filmā *Viss par levu* (1950) ar Holivudas zelta laikmeta divām Betu Deivisu un Annu Baksteri galvenajās lomās. Pirms vairākiem gadiem Londonā klātienē un vismaz vienā translācijā uz lielā ekrāna Rīgā varēja noskatīties arī aizraujošā beļģu režisora Ivo van Hoves skatuves versiju par Mankoviča scenāriju ar divām lieliskām šolaiķu kino un teātra aktrisēm – Džilianu Andersoni un Liliju Džeimsu.

VISI PASAULES GRĒKI

Ināras Sluckas Nacionālajā teātrī veidotās izrādes pamatā ir oriģinālā Mērijas Orras luga Edvīna Raupa kvalitatīvā tulkojumā, tomēr visdrīzāk par režisores iedvesmas avotu kalpojusi tieši filma. Tas ir saprotami gan Ināras Sluckas līdzšinējās daiļrades, gan Nacionālā teātra pašreizējās darbības kontekstā. Sižeta centrā ir slavenas un profesionāli izredzētas aktrises Margo Kreinas (vīrs – režisors; ģimenes draugs – dramaturgs) dažu gadu dzīves un daiļrades ainava, kurā tektoniskas svārstības izraisa jaunas sievietes Īvas Heringtones ierašanās. No kautrīgas Margo talanta pielūdzējas Īva bez brīdinājuma kļūst par bīstamu konkurenti ne tikai uz skatuves,

liekot neplānotas izvēles izdarīt arī citiem iesaistītajiem – Margo vīram, draugiem un kolēģiem. Pamatota ir vārdu spēle latviešu tulkojumā, angļisko *Eve* saglabājot gan kā konkrēto Īvu, gan kā vispārinātu levu, kuru, kā zināms, pieņemts vainot pie visiem pasaules grēkiem.

Nacionālā teātra trupā netrūkst labu vidējās un jaunākās paaudzes aktrišu, kurām *Viss par levu* piedāvā interesantas lomas, ne velti izrādē iestudēta divos sastāvos. Savukārt Ināra Slucka ar kinomateriālu teātrī strādājusi daudz, un nereti tieši tēma par sievietes izvēles brīvību bijusi šo stāstu centrā, kaut vai, piemēram, izrādēs *Bagātā kundze*, *Aka* un *Sievietes daļas*.

Salīdzinājumā ar Džozefa Mankoviča filmas neromantizēti cinisko skatījumu uz teātri kā skaistu, bet nežēlīgu plēsoņu pasauli Nacionālajā teātrī tapusi drīzāk salonkomēdija ar dažiem dramatiskiem elementiem, kurai netālu klāt stāvējusi Jāņa Streiča filma *Teātris*. Somerseta Momena romāns izdots gandrīz desmit gadu pirms Mērijas Orras stāsta, tēlu sistēmā ir daudz līdzīga, bet diez vai ir pamats runāt par tiešu ietekmi. Tomēr Ināras Sluckas izrādē gan liek Streiča filmu atcerēties dažādos veidos: retrospektīvais vēstījums, kas piedāvā zināmu atsvešinājumu; pieredzējusi skatuves prīma, kura viegli «no-

pērkas» uz gados daudz jaunāku pielūdzēju komplimentiem; jauna aktrise, kura karjeras veidošanas nolūkos prot ielikt kāju katrā svarīgajā durvju spraugā (vai gultā); pieredzējušās aktrises draudzene, kura jūtas nenovērtēta un tāpēc savērpj papildu intrigu; šarmants, nesavtīgi mīlošs un sievas gājienus pieņemošs aktrises vīrs, kurš laimīgā kārtā ir arī režisors ar lielu ietekmi; uzticama kalpotāja, kura redz pasauli skaidri un sauc lietas īstajos vārdos.

KATRAI SAVS RAKSTURS

Ir vērts iegādāties *Viss par levu* programmiņu un izlasīt literārajā pirmavotā balstītās aktieru impresijas par saviem tēliem, kas tiešām atbilst tam, kas redzams uz skatuves.

Uz Maijas Doveikas un Evijas Krūzes Margo Kreinas dzīvesstilu un aktuālo problēmu kopumā varētu attiecināt Oskara Vailda dzēlīgo kādas varones raksturojumu lugā *Cik svarīgi būt nopietnam*: «Viņai ir divdesmit deviņi kopš tā brīža, kad palika trīsdesmit, un arī tas bija pirms daudziem gadiem.» Taču raksturs katrā Margo Kreinai izrādē ir savs.

Maijas Doveikas Margo nūdien ir Vijas Artmanes Džūlijas Lambertes tēmas jauns un elegants iemiesojums – izcila ak-

■ Maijas Doveikas atveidotā Margo ir izcila aktrise, kura pati to apzinās. Nekāda pēkšņi uzradusies dublante, kurai ir drusku mazāk gadu, šis primas karjeru reāli neapdraud. Foto - Mārcis Baltskars

trise, kura pati izcili zina, ka ir izcila. Nekāda pēkšņi uzradusies dublante, kurai ir drusku mazāk gadu, šis Margo karjeru reāli neapdraud. Savukārt Evija Krūze Margo lomā atklāj cilvēciski sāpīgāku, līdzpārdzīvojumu raisošu tēmu par laiku, kas aiziet, un bailēm un drosmi to pieņemt.

Lielisks aktierdarbs ir Normunda Laizāna Klements – pragmatisks, mierīgs, uzticams, ar principiem un mugurkaulu. Viņa attiecībās ar Maijas Doveikas Margo ir kaut kas no spītnieces savaldīšanas, savukārt ar Evijas Krūzes varoni – mīlestība un pieņemšana.

Atšķirīgas ir arī abas Kārenas. Daigas Gaismiņas varone ir sadzīviskāka, emocionālāka, zināmā mērā mietpilsoniskāka, tāpēc primāri psiholoģiski saprotami reaģē un rīkojas – atkarībā no konteksta – kā aizvainota sieva vai draudzene. Daigas Kažociņas Kārena ir asāka, racionālāka, viņa ļauj noticēt savai profesionālas aktrises pagātnei. Savukārt Egona Dombrovskā dramaturgs Loids ir tipisks pusmūža krīzes upuris, kurš jaunu ideju trūkumu

VISS IR SMUKI, PAREIZI UN... ABSTRAKTI

mākslā kompensē ar jaunas sievas nomaiņu privātajā dzīvē.

Īvas loma ir nozīmīgs darbs gan Madaras Reijeres, gan Agates Marijas Bukšas

biogrāfijā, un simpātiski, ka viņas abas interpretē Īvu kā objektīvi talantīgu aktrisi. Jā, izvēlētie līdzekļi ir netīri, bet profesionālais mērķis – saprotams un varbūt pat attaisnojams, šādai Īvai ir tiesības būt uz skatuves. Precīzi tas atklājas estētiski riskantajā ainā, kurā trīs vīrieši elegantās brillēs – Normunda Laizāna režisors, Egona Dombrovskā dramaturgs un Romāna Bargā režisora asistents – kastingo Īvu un vēl vienu jaunu aktrisi Veru Franklinu, liekot viņām interpretēt seksuāli atklātu ainu. Sekojot dramaturģes norādei, tas notiek ļoti atšķirīgi, bet galvenais – gan Madara Reijere un Agate Marija Bukša, gan Elza Rūta Jordāne Veras lomā šo kastingu tiešām pārliecinoši iztur.

Brīnīšķīgi asprātīgas un aizkustinošas ir ainas ar Intas Tiroles Leilu, kura kā Šekspīra Āksts ik pa brīdim karaļiem atgādina, ka viņi ir kaili. Nelielās epizodēs pazīstamus tipāžus iezīmē Mārtiņš Brūveris kā bezprincipu kritiķis Tomsons, Romāns Bargais kā apsviedīgais režisora asistents Hārvijs un Kaspars Aniņš kā ciniskais aģents Hinkls.

KARUSELIS GRIEŽAS

Aktieru ansamblis profesionāli godprātīgi izmanto dramaturģijas sniegtās iespējas, taču neparedzamā psiholoģiskā bezdibēnī kopā ar saviem varoņiem neviens nenolaižas. Un iestudējums kopumā eksistē glītā, droši vien apzinātā, tomēr diezgan kaitinošā aptuvenībā, kad viss ir smuki, pareizi un... abstrakti. Madaras Botmanes dizainētie tērpi ir eleganti, bet neļauj konkretizēt laikmetu. Marijas Ulmanes scenogrāfija nepārprotami ilustrē teātra un citas sižetam nepieciešamās telpas un kā bērnu karuselis raiti griežas Edgara Mākena mūzikas un Oskara Pauliņa gaismu ritmā. Nacionālā teātra konservatīvo skatītāju daļa var gandarīti uzelpot – nekādu provocāciju, dūmu un trokšņu te nav, un principā šāda izrāde harmoniski būtu iederējusies Nacionālā teātra repertuārā arī pirms gadiem trīsdesmit vai vairāk.

Par teksta un realitātes nesatīkšanos ironiskā kārtā liecina epizode, kurā strīda kulminācijas brīdī aizvainotais Egona Dombrovskā Loids izkļiedz Margo virzienā baisāko apvainojumu: «Tu, lecīgā, izlutinātā, vecā subrete!», tādējādi profesionālā leksikā zibenīgi degradējot aristokrātisku karalieni par frivolu kalponi. Bet šodien Latvijas Nacionālā teātra zālē šādu «lamu vārdu» saprot tikai atsevišķi teātra vēstures entuziasti, savukārt citi skatītāji čukstus vaicā blakussēdētājam: «Ko viņš teica? Kas ir subrete?»

Ja tomēr būtu gribēts meklēt tiešāku saikni ar iestudēšanas laiku, šādas iespējas Mērijas Orras luga noteikti piedāvā. Kaut vai par to, kurā brīdī aktieris neatkarīgi no dzimuma var kļūt lieks institucionāla teātra bezkaislīgajās produktu ražošanas dzirnavās, jo netiek līdzī mūžīgās jaunības un skaistuma šablonam. Vai par to, ko nozīmē būt pavisam jaunai vai otrādi – novecojošai aktrisei, kuras karjera ir tiešā veidā atkarīga no režisora vai teātra vadītāja vīrieša labvēlības. Vai par to, ko Ināra Slucka minējusi vairākās intervijās, – kā jauniem cilvēkiem mežonīgas konkurences apstākļos tikt pie iespējas sevi parādīt. ■

VISS PAR IEVU

Nacionālajā teātrī 27.II, 6., 31.III, 7., 16.IV
plkst. 19
Biļetes *Biļešu paradīzes* tīklā EUR 12–42

NACIONĀLAIS

Kristīne (sniedz Edgaram abas rokas pretī)

Ugunī

Blaumanis • Mičule • Dzudzilo

Pirmizrāde 12. martā

Latvijas Nacionālajā teātrī

Kaut kur milzīgajā pasaulē ir kāda skaista vieta uz zemes, kur risinās divu cilvēku mīlestības stāsts – starp staļļa puisī Edgaru un istabeni Kristīni. Un mūs joprojām interesē Kristīnes sirds, kas velk viņu pie Edgara, kamēr viņas prāts Edgaru nicina. Kā lai Kristīne “noliek savas vieglās dienas”, ja dziļi iekšā valda bailes par pareizo izvēli?

Tuvākās izrādes:

13., 18. martā, 2., 17. aprīlī

Biļetes: www.bilesuparadize.lv
www.teatris.lv

Izrādi atbalsta:

||
**SIGNET
BANK**